

ABSTRAKT (CZ)

Na základě slibných výsledků s protirakovinně působícím analogem vitamínu E bez redoxní aktivity α -tokoferyl sukcinátem (α -TOS) jsme připravili jeho mitochondriálně cílený derivát MitoVES, a to připojením skupiny TPP⁺ k mateřské látce. Testovali jsme hypotézu, podle které by cílení látky přímo do jejího místa působení, mitochondrií, mělo zvýšit její protirakovinný účinek a vést k efektivnější protirakovinné látce s možností nižších účinných dávek.

Prokázali jsme, že MitoVES je vysoce efektivní protirakovinná látka, mnohonásobně účinnější než necílený α -TOS, a to *in vitro* i *in vivo*. Protirakovinné působení látky MitoVES je zajištěno jeho interakcí s komplexem II (CII) ve vazebném místě pro ubichinon (Q_p), čímž dojde k narušení funkce CII. MitoVES zde způsobí přerušování toku elektronů a následnou zvýšenou produkci reaktivních forem kyslíku (ROS), které poté indukují apoptózu. K té dochází mitochondriální drahou, a to preferenčně zapojením proapoptického proteinu Bak, který způsobí permeabilizaci vnější mitochondriální membrány.

Z našich výsledků dále vyplývá, že pro apoptotickou funkci látky MitoVES je důležité jeho mitochondriální zacílení na základě vyššího mitochondriálního potenciálu ($\Delta\Psi$). Tato vlastnost zajišťuje, že MitoVES je selektivní pro rakovinné buňky, které mají vyšší $\Delta\Psi$ než buňky normální a také, jak jsme zjistili, proliferující endoteliální buňky disponují vyšším $\Delta\Psi$ než endoteliální buňky jejichž růst je zastaven. Z tohoto důvodu je MitoVES účinný také pro inhibici angiogeneze v rostoucím nádoru.

Mutagenese Q_p místa CII potvrdila interakci látky MitoVES s tímto místem a dále prokázala důležitost produkce ROS pro účinné vyvolání buněčné smrti, protože mutace v Q_p místě vedly k rezistenci k látce MitoVES. Toto se odrazilo v nižší účinnosti potlačení respirace přes CII, nižší produkci ROS a následné buněčné smrti. Zjistili jsme, že další inhibitor CII působící v Q_p místě, TTFA, inhibuje CII s jinou účinností než MitoVES, protože buňky s mutací S68A byly TTFA inhibovány více než ostatní mutanty a buňky bez mutace v Q_p místě. I v tomto případě účinnost inhibice CII korelovala s rozsahem buněčné smrti. Zajímavým poznatkem také je, že vysoce účinný inhibitor Q_p místa CII, atpenin A5, nevyvolal produkci ROS ani buněčnou smrt. Prokázali jsme, že toto je způsobeno rychlým nahromaděním sukcinátu, jenž zabraňuje produkci ROS z CII.

Tato práce ukázala, že MitoVES může být nadějným protirakovinným lékem a jako jeho cíl působení definovala mitochondriální CII. Dále, na základě studií s buňkami s mutacemi v Q_p místě CII byla zjištěna přímá korelace mezi účinností inhibice Q_p místa CII, následnou produkcí ROS a tím vyvolanou buněčnou smrtí za podmínky, kdy nedochází k nárůstu množství sukcinátu uvnitř buňky.